

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی
شورای عالی برنامه ریزی

مشخصات کلی و برنامه و سرفصل دروس
دوره کارشناسی ارشد کودکان استثنائی (عقب ماندگان ذهنی)

کمیته برنامه ریزی علوم تربیتی
گروه علوم انسانی

مصوب بیستونهمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی

۶۴/۱۰/۱۴

مورخ

(بسم الله الرحمن الرحيم)

برنامه آموزشی

دوره کارشناسی ارشد کودکان استثنائی (عقب مانده ذهنی)

مصوب هیئت و نهمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی

گروه : علوم انسانی (۲۰۰۰)

کمیته : علوم تربیتی (۲۴۶۲) (۲۴۶۲)

رشته : کودکان استثنائی (۰۴۶۰)

دوره : کارشناسی ارشد (۰۰۰۳)

شورای عالی برنامه ریزی د ریستونهمین جلسه مورخ ۱۴/۱۰/۱۴ آبراساس طرح

دوره کارشناسی ارشد کودکان استثنائی که توسط کمیته تخصصی علوم تربیتی گزیده علوم انسانی شورای عالی برنامه ریزی تهیه شده و به تأیید این گروه رسیده است برنامه آموزشی این دوره راد رسه فصل (مشخصات کلی ، برنامه ، سرفصل دروس) ابشرح پیوست تصویب کرد و مقرریبید ارد :

ماده ۱- برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد کودکان استثنائی از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاهها و موسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند لازم اجرا است •
الف : دانشگاهها و موسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت فرهنگ و آموزش عالی اداره میشوند •

ب : موسساتی که با اجازه رسمی وزارت فرهنگ و آموزش عالی و براساس قوانین ، تاسیس میشوند و بنا بر این تابع مصوبات شورای عالی برنامه ریزی میباشد •

ج : موسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل میشوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند •

ماده ۲- از تاریخ ۱۴/۱۰/۱۴ کلیه دوره های آموزشی و برنامه های مشابه موسسات آموزش عالی در زمینه کارشناسی ارشد کودکان استثنائی در همه دانشگاهها و موسسات آموزش عالی مذکور رما ده ا منسوخ میشوند • دانشگاهها و موسسات آموزش عالی یاد شده مطابق مقررات میتوانند این دوره راد ابرو برنامه جدید را اجرا نمایند •

ماده ۳- مشخصات کلی و برنامه درسی و سرفصل دروس دوره کارشناسی ارشد کودکان استثنائی در رسه فصل جهت اجرا به وزارت فرهنگ و آموزش عالی ابلاغ میشود •

رای صادره بیست و نهمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی

مورخ ۱۴/۱۰/۶۴

در مورد کارشناسی ارشد کودکان استثنائی

- (۱) برنامه آموزشی رشته کارشناسی ارشد کودکان استثنائی که از طرف گروه علوم انسانی پیشنهاد شده بود با اکثریت آراء بتصویب رسید •
- (۲) برنامه آموزشی رشته کارشناسی ارشد کودکان استثنائی از تاریخ تصویب قابل اجراست •

رای صادره بیست و نهمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۱۴/۱۰/۶۴

در مورد برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد کودکان استثنائی

صحیح است بمورد اجرا گذاشته شود •

مورد تأیید است

دکتر محمد فرهادی

دکتر طی فریتمنداری

رئیس شورای عالی برنامه ریزی

رونوشت : به معاونت وزارت فرهنگ و آموزش عالی جهت ابلاغ ارسال میشود •

سید محمد کاظم نائینی

دبیر شورای عالی برنامه ریزی

بسم الله الرحمن الرحيم

فصل اول

مشخصات کلی دوره کارشناسی ارشد کودکان استثنائی (عقب ماندگاه ذهنی)

مقدمه :

نظریه ضرورت تدوین نظام آموزشی جدید منطبق بر اهداف دانشگاه اسلامی و با پیشرفت هایی که در هر یک از رشته های مختلف تعلیم و تربیت در جهان صورت گرفته است • و با پیچیده تر شدن مسائل تربیتی و اجتماعی روزافزون ، لزوم تخصصی متعهد در زمینه های مختلف تعلیم و تربیت با توجه به نیازهای جامعه بیش از گذشته احساس میشود • بررسی ها و مطالعات آماری در سطح برخی از کشورهای مختلف و همچنین گزارشات سازمان یونسکو حاکی از آنست که حدود ۱۰ تا ۱۵ درصد از کودکان سنین مدرسه روهـر کشوری از نظر آموزشی و پرورشی استثنایی بوده و نیاز به توجه و مراقبت و تعلیم و تربیت ویژه ای دارند • در این میان توجه به کودکانیکه از نظر ذهنی دچار نارسایی میباشند (عقب ماندگان ذهنی) بخصوص بدلیل فزاینده قابل ملاحظه آنها (حدود ۳٪ کل جامعه) از اهمیت فوق العاده ای برخوردار است • این کودکان بلحاظ آنکه از نظر عقب ماندگی ذهنی در سطح مختلفی قرار دارند (از حمایت پذیرا کاملاً منکی تا آموزش پذیر) به تناسب وضعیت خاص ذهنی و جسمی خود نیاز به برنامه های آموزشی و تربیتی و حرفه ای و بازپروری خاصی دارند •

در حال حاضر بخش بسیار کوچکی از خدمات لازم توسط وزارت آموزش و پرورش (عمدتاً برای کودکان آموزش پذیر) و سازمان بهزیستی (عمدتاً برای کودکان تربیت پذیر و حمایت پذیر) ارائه میگردد • از جمله مسائل و مشکلات موجود در این رابطه که بود نیروی انسانی دوره دیده و مجرب است در واقع که بود محلمان و مربیان ویژه کودکان عقب مانده ذهنی در سطح کشور مانع از توسعه مدارس مراکز خاص و مورد نیاز کودکان عقب مانده و همچنین اعتلای کیفیت آموزشی و تربیتی مدارس و مراکز موجود باشد • امروزه ، تعداد معلمان و کارشناسانی که توسط مراکز تربیت معلم وزارت آموزش و پرورش

در سطح فوق دیپلم و برخی از دانشکده های علوم تربیتی برای این منظور تربیت میشوند و پاسخگوی نیاز روز افزون جامعه نمی باشد .

دفتر کودکان استثنائی وزارت آموزش و پرورش و سازمان بهزیستی کشور و سازمان مسئول در جامعه برای تعلیم و تربیت و نگهداری و بازپروری کودکان عقب مانده ذهنی ، همواره اعلام داشته اند که نیاز فوق العاده به مربیان ذهنی در حد فوق دیپلم و لیسانس دارند . این نیاز مخصوص در زمینه تشخیص و باز پروری و تعلیم و تربیت کودکان عقب مانده ذهنی کاملاً چشمگیر است .

لذا با توجه به مراتب فوق بنظر میرسد که اگر دانشکده های علوم تربیتی و گروههای آموزشی روانشناسی و برخی از دانشگاههای واجد شرایط کشور نسبت به تربیت کارشناسان ارشد در رشته کودکان استثنائی (عقب ماندگان ذهنی) اهتمام ورزند ، میتوان به بخشی از نیازهای مبرم جامعه و سازمانهای ذیربط پاسخ گفت . برنامه آموزشی کارشناسی ارشد کودکان عقب مانده ذهنی گونه ای تدوین و تدوین یافته است که فارغ التحصیلان این دوره بتوانند در مراکز خاص کودکان عقب مانده ذهنی به امر تشخیص بالینی و بازپروری و تدريس بعضی از دروس خاص دوره آموزشی کودکان عقب مانده ذهنی بپردازند . امید آنکه این برنامه بتواند گامی تازه در جهت خدمت به گروهی از قشر مستضعف جامعه بحساب آید .

باید توفیقات الهی

۱- تعریف:

دوره کارشناسی ارشد کودکان استثنائی (عقب ماندگان ذهنی) دوره ایست که با هدف ، موضوع و محتوای برنامه مشخص میگردد . در این دوره مجموعه ای از دروس عمومی و دروس اصلی و دروس پایه و دروس تخصصی ارائه میگردد .

۲- اهداف:

دوره کارشناسی ارشد کودکان استثنائی با تاکید خاص بر روانشناسی و آموزش و پرورش کودکان عقب مانده ذهنی با سه قابلیت الف) ارزشیابی و تشخیص ب) بازپروری و تدريس دانشجویان و علاقمندان این رشته را برای پاسخگویی به نیازهای مبرم جامعه در

زمینه های مورد نظر آماده و تربیت می کند • هدفهای عمومی و اختصاصی این دوره بشرح زیر می باشد •

۱- فارغ التحصیلان این دوره بتوانند دروس عمومی کودکان استثنائی را بطور اعم و دروس مربوط به رشته عقب ماندگان ذهنی را عمدتاً در دوره فوق دیپلم مراکز تربیت معلم وابسته به وزارت آموزش و پرورش تدریس کنند •

۲- فارغ التحصیلان این دوره بتوانند در مراکز مربوط به کودکان عقب مانده ذهنی خدمت نمودن و در زمینه ارزشیابی و تشخیص و بازپروری کودکان عقب مانده کارائی و مهارت لازم را داشته باشند •

۳- طول دوره و شکل نظام

دوره کارشناسی ارشد کودکان استثنائی بصورت کاپیوسته ارائه می گردد • در این برنامه ، فارغ التحصیلان دوره کارشناسی روانشناسی و علوم تربیتی (رشته های کودکان استثنائی ، آموزش ابتدائی ، آموزش قبل از دبستان ، مشاوره و راهنمایی و توانبخشی و سایر لیسانسها به شرط دارا بودن حداقل ۴ سال تجربه تمام وقت با کودکان استثنائی (عقب مانده ذهنی ، نابینا ، ناشنوا ، ناسازگار ، معلولین جسمی و تیز هوش) با ارائه گواهی لازم از بالاترین مقام سازمان ذیربط و دارا بودن شرایط آئین نامه کلی کارشناسی ارشد مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی پس از موفقیت در امتحان تخصصی می توانند به ادامه تحصیل در این دوره بپردازند •

شرایط آزمون :

۱- متقاضیان باید دارای شرایط عمومی شرکت در آزمون فوق لیسانس یا کارشناسی ارشد مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی باشند •

۲- شرکت در امتحان عمومی و مصاحبه (در مصاحبه تجربه و انگیزش داوطلبان مورد توجه اکید خواهد بود)

مواد امتحان شامل : ادبیات فارسی ، زبان خارجه ، هوش ، معلومات عمومی در حد کارشناسی روانشناسی و علوم تربیتی خواهد بود •

دانشجویان در دوره تحصیل ، تمام وقت بوده و کسائیکه دروس پیش نیاز لازم را برای ثبت نام در دوره کارشناسی ارشد نگذرانند ، باشند ، باید با نظر استاد راهنما در دروس

پیش‌نیاز مربوطه ثبت نام نمایند *

تعداد کل واحدهای دوره کارشناسی ارشد کودکان استثنائی ۳۸ واحد است که دروس با توجه به اهداف و مفاهیم آنها و ترتیب تقدم و تاخورد رجهارترم متوالی ارائه میگردد * لازم به یادآوری است که کلیه دروس با تاکید بر برنامه و کار عملی است که ابعاد آن مشخص شده است *

در این برنامه یک واحد درسی نظری عبارت است از ۱/۷ ساعت درسی نظری و یک واحد درسی عملی شامل ۳۴ ساعت کار عملی و برای هر یک ساعت درسی نظری ۲ ساعت و برای هر دو ساعت کار عملی ۲ ساعت مطالعه و کار جانبی لازم است *

۴- واحدهای درسی :

تعداد کل واحدهای درسی کارشناسی ارشد کودکان استثنائی (عقب ماندگان

ذهنی) ۳۸ واحد بشرح زیر است :

۱۴ واحد	دروس اصلی
۶ واحد	دروس پایه
۱۸ واحد	دروس تخصصی
<hr/>	
۳۸ واحد	جمع

توضیح : دانشجویانی که دروس عمومی معارف اسلامی و منطق قدیم و جدید را (چهار واحد) در دوره کارشناسی نگذرانده اند ، در دوره کارشناسی ارشد موظفند علاوه بر ۳۸ واحد مذکور دروس عمومی را بگذرانند *

۵- پایان نامه :

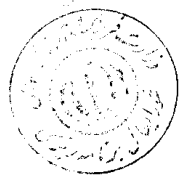
انتخاب موضوع پایان نامه با دانشیار استاد راهنما و توافق کمیته کارشناسی ارشد گروه کودکان استثنائی با توجه به نکات زیر است *

- الف - موضوع یا طرح مورد نظر باید حتی الامکان در جهت تشخیص و شناخت یا رفع مشکلات تربیتی و آموزشی کودکان عقب مانده ذهنی جامعه باشد *
- ب - روش یا راه حل مورد نظر در سطح جهانی نباشد ، یعنی اطلاعات مورد نیاز بتوان در یک بررسی کتابخانه ای پیدا نمود *

- ج - امکانات اجرای طرح مورد نظر در زمانی معقول در محل اجرا موجود باشد •
- د - پس از انتخاب استاد راهنما توسط دانشجو يك كميته ۳ نفری شامل استاد راهنما دانشجو و ۲ عضو ديگر به پیشنهاد استاد تحقيق و تصويب كميته کارشناسی ارشد گروه کودکان استثنائی تا پایان دوره مشاورت دائم دانشجو را بعهده • گیرد •
- تبصره - كميته کارشناسی ارشد گروه کودکان استثنائی مرکب از سه نفر از مدرسین این دوره است که دو سال یکبار انتخاب میشوند •
- ه - دانشجویان موافق خواهند بود که در طول کار تحقيق خود در پایان نيمسال تحصیلی يك گزارش پیشرفت کار برای كميته سه نفری استادان مشاور خود تهیه نمایند •
- و - يك نسخه از آنرا به كميته کارشناسی ارشد کودکان استثنائی ارسال دارند •
- ز - دانشجویان موظف خواهند بود يك سمینار يك ساعته در زمینه کار تحقیقاتی خویش جهت ارزیابی میزان پیشرفت کار و گرفتن رهنمود های لازم در زمان مناسب ارائه نمایند •
- ح - نتایج تحقیقات بصورت پایان نامه تدوین گردیده و پس از مطالعه توسط استادان مشاوره دانشجو در حضور كميته دفاع از پایان نامه از آن دفاع می نماید • سپس این كميته نظر خود را بصورت قبول یا رد اعلام میدارد • (پایان نامه دارای نمره نمی باشد) •

تعداد واحد	نام درس
	دروس پایه : کارشناسی ارشد کودکان استثنائی
۲	۱- مبانی نظری و کاربرد آزرتهای روانی (۱)
۲	۲- مبانی نظری و کاربرد آزمونهای روانی (۲)
۲	۳- روانشناسی بالینی کودک
۶	جمع
	ب : دروس اصلی
۲	۴- آمار استنباطی (پیشرفته)
۳	۵- روشهای تحقیق (پیشرفته)
۲	۶- سمینار رسایل کودکان عقب مانده ذهنی
۴	۷- پایان نامه
۳	۸- نظریات تربیتی مکاتب فلسفی
۱۴	جمع
	ج : دروس تخصصی
۲	۹- هوش و عقب ماندگی ذهنی (کودکی)
۲	۱۰- فرآیندهای تحول روانی
۲	۱۱- آشنائی با اصول زنتیک
۲	۱۲- بازپروری حرکتی
۲	۱۳- بازپروری تکلمی و اکتسابهای آموزشگاهی
۲	۱۴- بازپروری شغلی و حرفه ای
۲	۱۵- اصول روشهای آموزش و پرورش عقب ماندگان ذهنی
۲	۱۶- برنامه ریزی آموزشی و تربیتی عقب ماندگان ذهنی
۲	۱۷- روش تهیه و تنظیم مواد و برنامه های درسی
۱۸ واحد	جمع

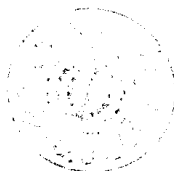
د. د روس اختیاری

۲	۱۸- روان شناسی مرثی کودك
۲	۱۹- اندازه گیری و ارزیابی پیشرفت تحصیلی
۲	۲۰- اختلالات یادگیری
۲	۲۱- تئریه های رشد
۲	۲۲- فیزیولوژی مغز و اعصاب

جمع ۱۰ واحد

* توجه : لازم است دانشجویان ، درس اخلاق و تربیت اسلامی را جمعاً در ۳ واحد به عنوان درس عمومی در مقطع لیسانس بگذرانند و براین اساس دانشجویانی که به دوره فوق لیسانس راه می یابند و این درس عمومی را نگذرانیده اند ، بایستی آنرا در دوره فوق لیسانس بگذرانند .

** چنانچه یکی از د روس پایه و یا تخصصی برنامه کارشناسی ارشد کودکان استثنایی به دلایلی امکان اجرانیافت ، بانظر گروه آموزشی مربوطه یکی از د روس اختیاری فوق الذکر جایگزین می شود .

ترتیب دروس در چهار نیمسال متوالی
نیمسال اول

تعداد واحد	نام درس
۲ واحد	۱- مبانی نظری و کاربرد آزمونهای روانی (۱)
۲ واحد	۲- بازپروری حرکتی
۲ واحد	۳- فرآیندهای تحول روانی
۲ واحد	۴- اصول ژنتیک و مشاوره ژنتیکی
۲ واحد	۵- آمار استنباطی (پیشرفته)

جمع ۱۰ واحد

نیمسال دوم

۲ واحد	۶- اصول و روشهای آموزش و پرورش عقب ماندگان ذهنی
۳ واحد	۷- نظریات تربیتی مکاتب فلسفی
۳ واحد	۸- روشهای تحقیق (پیشرفته)
۲ واحد	۹- بازپروری تکلمی و اکتسابهای آموزشگاهی

جمع ۱۰ واحد

نیمسال سوم

۲ واحد	۱۰- هوش و عقب ماندگی ذهنی (کودکی)
۲ واحد	۱۱- مبانی نظری و کاربرد آزمونهای روانی (۲)
۲ واحد	۱۲- برنامه ریزی آموزشی و تربیتی عقب ماندگان ذهنی
۲ واحد	۱۳- روش تهیه و تنظیم مواد و برنامه های درسی

جمع ۸+۲ واحد

جمع ۱۰ واحد

نیمسال چهارم

۲ واحد

۲ واحد

۴ واحد

۸ واحد

جمع

۱۵- روانشناسی بالینی کودک

۱۶- سمینار

۱۷- پایان نامه

چنانکه دانشجویی در دوره کارشناسی ارشد کودکان استثنائی (عقب ماندگان ذهنی) پذیرفته شد که در دوره کارشناسی د روس لازم را نگذرانده باشد، گروه آموزشی مربوط با توجه به دروس دوره کارشناسی او را ملزم به گذراندن تمام یا برخی از دروس پیش نیاز قبل از شروع دوره کارشناسی ارشد می نماید و دروس پیش نیاز این دوره به شرح زیر خواهد بود:

صورت دروس پیش نیاز

کارشناسی ارشد کودکان استثنائی

۳ واحد	۱- روانشناسی عمومی
۳ واحد	۲- روانشناسی تربیتی
۴ واحد (۲+۲)	۳- رشد ۱ و ۲
۳ واحد	۴- روانشناسی عقب ماندگان ذهنی
۳ واحد	۵- فیزیولوژی عمومی یا مغز و اعصاب
۲ واحد	۶- آمار توصیفی
۳ واحد	۷- روانشناسی آموزش و پرورش کودکان استثنائی
۲ واحد	۸- مقدمات برنامه ریزی آموزشی
۲ واحد	۹- مشاوره و راهنمایی
۳ واحد	۱۰- مقدمات روشهای تحقیق
۲ واحد	۱۱- روانشناسی یادگیری
۲ واحد	۱۲- سنجش و اندازه گیری
۳۳ واحد	جمع

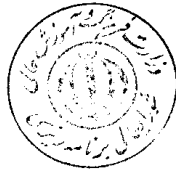
چند تذکره:

- ۱- با توجه به نیاز جامعه، تازگی کار و کمبود متخصصان در رشته کودکان استثنائی پیشنهاد میشود اجرای این برنامه زیر نظر یک کمیسیون متخصصین عملی گردد و ابلاغ این افراد توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی صادر میگردد.
- ۲- تجدید نظر در برنامه و محتوای کارشناسی ارشد کودکان استثنائی هر دو سال یکبار ضروری بنظر میرسد.

شرح دروس پایه

برنامه

کارشناسی ارشد کودکان استثنائی (عقب ماندگان ذهنی)

مبانی نظری و کاربرد آزمون های روانسی (۱)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری ۱ عملی ۱

پیشنیاز :

هدف : آشنائی دقیق با مفهوم سنجش و اندازه گیری و مبانی نظری آن
آشنائی با کاربرد آزمونها در زمینه های مختلف از مرحله تهیه و گذراندن

تست تا استخراج و تفسیر نتایج

سرفصل دروس :

۱- آزمون شناسی و روانسنجی

۲- روشهای تستی :

۱- نمره گذارو ۲- دقت تمیز ۳- مطابقت و هنجارگزینی ۴- قابلیت اعتماد.

ثبات یا پایائی , اعتبار و ارزش پیشگویی ۵- توازی و تعیین برابری در جانشینی

۶- گذراندن تست *

۳- معنا و کاربرد اندازه گیری

۱- ناهمگونی آزمونها و معنای مشترک آنها ۲- طرق يك سان سازی اندازه گیریها

۳- اندازه گیری تحول ۴- اندازه گیری اختلالات ذهنی ۵- انتخاب نمونه در

هنجارگزینیها ۶- ارق ترمیم و نمایش نتایج

۴- گروه بندی کلان در زمینه آزمونها

۱- دیدگاه کنشی ۲- تست های عاملی ۳- دیدگاه مبتنی بر طررق ساخت و ارائه

تست ها

۵- فهرست عمومی تست ها : ۱- داده های مقدماتی ۲- مقیاس ها و باطری هایها

مجموعه های تست ۳- تست های حسی , ارائه نمونه های دیداری , شنیداری , ذائقه ای

شمی , حساسیت های پوستی , حساسیت های جنبشی , حساسیت های تعادلی (لا بیرنتس)

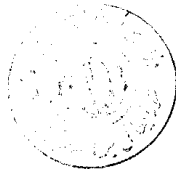
حس زبان و ریتم *

۴- تست های ادراکی : نمونه يك تست دیداری * نمونه يك تست شنیداری , نمونه يك

تست لمسی

۵- تست های حرکتی و روانی حرکتی

مقیاس ها و یاباری های تست - تست سرعت - تست دقت عمل , تست سرعت و دقت
عمل با هم - تست مهارت - تست ظرفیت ترکیبی - تست های روانی - حرکتی
۶- تست های کارآمدی : تمرکز ذهنی و دقت - حافظه و یادگیری - تجسم و تصور
فضائی و تخیل - ظرفیت های تکلمی - ظرفیت های مربوط به روابط عددی , توانش
های ذهنی دیگر *

مبانی نظری و کاربرد آزمونهای روانی (۲)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری ۱ عملی ۱

پیشنیاز :

هدف : آشنائی با مبانی نظری ارزشیابی شخصیت و آشنائی با نحوه کاربرد تستهای
عینی و فراقگن *

سرفصل دروس :

تست های شخصیت

۱- تست های تحلیلی ارزشیابی شخصیت

۱- روش مشاهده - مصاحبه - جامعه سنجی - مقیاس های قضاوت

۲- پرسشنامه ها

الف : پرسشنامه های مبتنی بر روانشناسی مرضی :

تست های پیکر ۱۶ عامل شخصیت کتل و ام بی آی

ب - پرسشنامه های تعیین میزان سازش پذیری

ج - پرسشنامه های اندازه گیری بازخورد ها

د - پرسشنامه های تعیین رغبت

۲- تست : فراقگن

مفهوم فراقگنی - طبقه بندی روشهای فراقگنی

الف : تست های ساخت ذهنی : رورشاخ

ب : تست های تفسیری : زوندی ، زورنزدیک

ج : تست های آفرینش هنری : کنخ ، مک هوور

د : تست های تکمیل کردنی : همخوانی کلمات یونک و آیزنک

هـ : معرفی اجمالی زمینه تست های پلاستی و زمینه های بیانی دیگر (خط شناسی

و جز آن)

روانشناسی بالینی کودک

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری ۱ عملی ۱

پیشنیاز :

هدف : آشنائی نظری و عملی با فرایندها و اقداماتی که در راه تدوین تشخیص روانی به عمل میآید و آشنائی با زمینه اقدامات درمانی از حد با زیروری‌های تربیتی تا روان درمانگر

سرفصل دروس:

این درس بصورت یک واحد نظری (یک ساعت در هفته) و یک واحد عملی (دو ساعت) در هفته تدریس میشود.

۱- مقدمات : یادآوری تعاریف، مفاهیم اساسی و قلمرو روانشناسی بالینی کودک

۲- تشخیص روانشناختی : ارکان تشخیص

الف : مصاحبه، مشاهده و تدوین تاریخچه سوابق فردی

ب : برآورد های کلینیکی

ج : تستولوژی طبقه بندی تست های د ر کلینک کاربرد

مجموعه های تست در آزمایش های پایه و آزمایش های تکمیلی ترسیم نیمرخ روانی و تدوین روان نما (پسیکوگرام)

د : روشهای مختلف برداشت : تشخیصی (از روش درک مستقیم تا روش تحلیلی) تشخیص

عملیاتی • تشخیص اساس روان تحلیل گری

هـ : تهیه گزارش بر اساس چرخه اقدامات بالینی

و : ارائه چند نمونه تشخیص

۳- طرز کار مراکز روانی - پزشکی - اجتماعی یا کلینیک های هدایت کودک

۴- روان درمانگری : روش های مختلف تنش زدائی • روان درمانگری های غیر

تحلیلی و تحلیلی (روان تحلیل گری) رفتار درمانگری و تغییر رفتار •

کار عملی : دانشجویان باید در این درس زیر نظر استاد یا دستیار وی حداقل یک دوره کامل
بررسی های تشخیصی را در مورد یک آزمودنی یا یک بیمار طی کنند و گزارش کار خود
را همراه با پیشنهاداتی در زمینه اقدامات درمانی ممکن در پایان ترم برای ارزشیابی
تسلیم کنند .

در صورت وجود کلینیک، نحوه کارآموزی دانشجویان در کلینیک توسط استاد سازماندهی
میشود .

شرح دروس اصلی

برنامه

کارشناسی ارشد کودکان استثنائی (عقب مانندگان ذهنی)

آمار استنباطی

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : سه واحد آمار توصیفی

هدف : آشنائی با مفهوم آمار استنباطی و تشخیص تفاوت آن با آمار توصیفی •
آشنائی با چگونگی کاربرد تکنیکهای مختلف آمار پیشرفته در علوم انسانی
و علوم تربیتی ، با توجه به چگونگی مطالعه متغیرها و نیز ماهیت آنها •
سرفصل دروس :

دو جلسه یادآوری و مرور مفاهیم اساسی آمار توصیفی ، تفاوت کاربرد آمار استنباطی و
آمار توصیفی ، آشنائی با حالات ممکن بررسی متغیرها • شناخت ماهیت متغیرها •
تکنیکهای مختلف آمار استنباطی : کاربرد آزمون : دو حالت - کاربرد آزمونهای همبستگی :
آزمون همبستگی پیرسون ، آزمون همبستگی اسپیرمن : آزمون همبستگی فای ، آزمون
همبستگی بای سریال ، آزمون همبستگی بای سریال نقطه ای - تحلیل واریانس و کاربرد
آزمون - کلیات روش تحلیل عوامل در علوم انسانی

روشهای تحقیق (پیشرفته)

تعداد واحد : ۳

نوع واحد : نظری / عملی ۱

پیشنیاز : مقدمات روشهای تحقیق

هدف : آشنائی با مفاهیم اساسی تحقیق تجربی ، ایجاد مهارتهای لازم در دانشجویان
برای انجام تحقیقات تجربی • آماده ساختن دانشجویان در نقد و ارزشیابی
تحقیقات و مقالات علمی ، از طریق آشنائی آنان با چگونگی تهیه و تنظیم یک
گزارش تحقیقی • تهیه و ارائه یک طرح تحقیقی •

سرفصل دروس :

دو جلسه یادآوری و مرور مفاهیم اساسی مقدمات روشهای تحقیق انواع طرحهای تحقیق
تجربی : طرحهای تجربی مقدماتی ، طرحهای تجربی حقیقی ، طرحهای تجربی نیمه حقیقی
مفهوم روانی در تحقیق : روانی داخلی - روانی خارجی • تشخیص عوامل تجدید کننده
روانی داخلی و خارجی در تحقیق چگونگی تهیه و نوشتن رساله یا پایان نامه تحقیقی . اصول
مربوط به تنظیم و تدوین مطالب در پایان نامه . اصول مربوط به نوشتن مطالب در پایان
نامه ، اصول مربوط به استفاده از منابع و ماخذ در پایان نامه • چگونگی ارزشیابی یک تحقیق
تکمیل و ارائه طرح یک تحقیق •

سینار در مسائل کودکان عقب مانده ذهنی

تعداد واحد : ۲

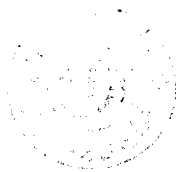
نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : جمع بندی مسائل و بازنگری به مشکلات کودکان عقب مانده ذهنی در ارتباط با اجتماع *

سرفصل دروس :

- ۱- اسلام ، قانون اساسی جمهوری اسلامی و کودکان عقب مانده ذهنی *
- ۲- مسائل حقوقی کودکان عقب مانده ذهنی
- ۳- مسائل جسمانی که علاوه بر عقب ماندگی های ذهنی امکاناً حضور دارند به علاوه بحث های در مورد توانبخشی این کودکان *
- ۴- مددکاری اجتماعی در مورد کودکان عقب مانده ذهنی و خانواده ایشان
- ۵- مشاوره روانشناسی با خانواده کودکان عقب مانده ذهنی
- ۶- واژه شناسی و مقابله اصطلاحات
- ۷- تشکیلات آموزشی ، برنامه ریزی چرخش کار و مدیریت مؤسسات نگهداری و آموزش کودکان عقب مانده ذهنی
- ۸- اقتصاد در آموزش و پرورش
- ۹- تحلیل بحثها ، مقالات و محتوی سینارهای مربوط به مسائل روانشناسی کودکان عقب مانده ذهنی (در سطح ایران در سطح بین الملل)
- * ۱- تربیت معلم کودکان عقب مانده ذهنی (برنامه ریزی ، مدیریت و تدابیر دروس)

نظریات تربیتی مکاتب فلسفی

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیشنیاز:

هدف: شناخت نظریات تربیتی فیلسوفان مکاتب مختلف از نظریات فلسفی

ارائه نظریه خود *

سرفصل دروس:

الف

۱- آید. آلیسم و تعلیم و تربیت

۲- رئالیسم و تعلیم و تربیت

۳- پراگماتیسم و تعلیم و تربیت

۴- فلسفه تجدید بنا یا اجتماعی و تعلیم و تربیت

۵- آگسیستانسیالیزم و تعلیم و تربیت

۶- فلسفه تحلیلی و تعلیم و تربیت

ب-

۱- فلسفه مابعدالطبیعه آرمان گرا و تربیت

۲- فلسفه مابعدالطبیعه واقع گرا و تربیت

۳- فلسفه مابعدالطبیعه عمل گرا و تربیت

ج -

۱- معرفت شناسی آرمان گرا و تربیت

۲- معرفت شناسی واقع گرا و تربیت

۳- معرفت شناسی عمل گرا و تربیت

د -

۱- ارزشهای آرمان گرا و تربیت

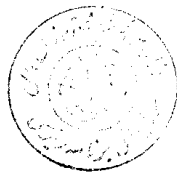
۲- ارزشهای واقع گرا و تربیت

۳- ارزشهای عمل گرا و تربیت

هـ- نظریات تربیتی معاصر

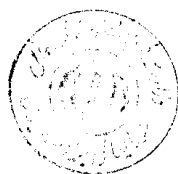
- ۱- پایدارگرائی - نقد برپایدارگرائی
 - ۲- پیشرفت گرائی - نقد برپیشرفت گرائی
 - ۳- بنیان گرائی
 - ۴- نثریه بازسازی ، نقد برنثریه بازسازی
- و - مبارزه طلبی فلسفه وجود
- ۱- تدریس و یادگیری
 - ز - منطبق و تحلیل
 - ۱- منطبق در تدریس
 - ۲- مفهوم تدریس
 - ۳- مفهوم تساوی

شرح دروس تخصصی

بیرنامه

کارشناسی ارشد کودکان استثنایی (عقب ماندگان ذهنی)

هوش و عقب ماندگی ذهنی

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری ۲

پیش نیاز :

هدف : ۱- آشنائی دقیق با فرآیند شناختی هوش و نظریه های اساسی در این

زمینه

۲- آشنائی با امکانات هوش مصنوعی

۳- آشنائی با جلوه های مختلف تحول هوش و گسترده فرآورده های آن در سطوح مختلف برای مشخص کردن میزان وجود یا عدم وجود در انسان

سرفصل دروس :

- ۱- مقدمه : فرقی رفتار شناختی و واکنش فیزیولوژیک ۲- عوامل تحول روانی و مسئله شناخت
- عوامل رشد داخلی ، محیط جسمانی ، محیط اجتماعی و تعادل جوئی ۳- موقعیت
- هوش در سازمان روانی ، ۴- تعریف و ماهیت هوش ۵- هوش و مسئله حل مسائل
- سازش و تازگی ، ۶- نظریه های بزرگ در زمینه هوش : پیگیری کورکورانه ، باز ساخت ،
- سلسله مراتب عادات پاسخ ، درون سازی ، ۷- هوش مصنوعی ، رایانه ها و تعالیم
- آنها ، کاربرد داده های اطلاعات در رایانه ها (کامپیوترها) و مسئله تحول و تفسیر
- آنها ، تدوین برنامه ها برای فعالیت های هوش مصنوعی ، ۸- ساخت های ساده و
- ساخت های مجموعه ای ، ۹- دوره ها و مراحل تحول هوش : دوره حسی - حرکتی و
- تشکیل شی به فضا ، زمان و علیت • سازش و مکانیزم خود میان بینی تفاوت های هوش حسی
- حرکتی و هوش تجسمی دوره سازمان عملیات منطقی عینی . عملیات عینی و مفهومی و عدد ، مسئله
- فضای کمی و مسئله نگهداری ذهنی دوره هوش انتزاعی • ۱۰- رابطه هوش و زیست
- هشیاری و نشانه ها و تراژهای مختلف مراقبت • شهود و قصد ، مسئله کشف ، اختراع
- و منطق •

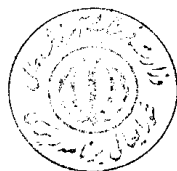
فرآیند های تحول روانسی

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف :

سرفصل دروس :

- ۱- یادآوری اجمالی مفهوم تحول - نظریه های روانشناسی ژنتیک عوامل تعیین کننده تحول
- ۲- فرآیند تقلید : تحول و نظریه های تبیین تقلید
- ۳- فرآیند بازی : سابقه بندی، تحول و نظریه های تبیین بازی
- ۴- تحول روانی اجتماعی و فرآیند جامعه خواهی (از خرد سال بینی تا اجتماعی شدن)
- ۵- تحول وجدان اخلاقی (از پیروی تا خود پیروی)
- ۶- تحول زبان : نخستین اکتسابات، مکانیزم های اساسی تحول و تسلط
- ۷- تحول فعالیت ترسیمی (نقاشی کودکان)
- ۸- تالیف نتایج و تدوین جدول همایی فرآیند های بررسی شده در رابطه با مراحل تحول شناختی - انفعالی و فرآورده های هوش حسی - حرکتی و جسمی

آشنائی با اصول ژنتیک

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشین ساز :

هدف : (۱- بحث در مورد کلیاتی از اصول توارث (ژنتیک انسانی)

۲- علل توارثی عقب ماندگیهای ذهنی

۳- مطالعه عقب ماندگیها و تشخیص آنها

۴- مشاوره ژنتیکی

۵- بحث در مورد تازه های ژنتیک عقب ماندگیها

سرفصل دروس :

— سلول و تقسیم سلولی

— ژنتیک ملکولی و بیوشیمیائی

— سینتوز ژنتیک انسانی — کروموزومها و ساختمان آنها — ناهنجاریهای کروموزومها (تورم)

ناهنجاریهای کروموزومهای جنسی — علل ایجاد ناهنجاریهای کروموزومی — کاربرد

پزشکی سینتوز ژنتیک انسانی

— ژنتیک ایمنی

— ژنتیک جمعیت

— توارث منوژن و پلی ژن — توارث بازنهفته — اتوزومالی و وابسته به جنس

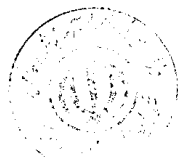
— بیماریهای ژن

— ژنتیک خانواده و دوقلوها

— توارث عقب ماندگیها

— مشاوره ژنتیکی

— بحث بر روی مقالات و انتشارات جدید در زمینه توارث عقب ماندگیها

بازپروری حرکتی

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : آشنائی با روند رشد حرکتی کودکان عادی آشنائی با انواع مشکلات حرکتی در کودکان شناخت و تشخیص علل مشکلات حرکتی کسب مهارت در روشهای ترمیم بازپروری مشکلات حرکتی مطالعه موردی از انواع دشواریهای حرکتی

سرفصل دروس :

روند رشد حرکتی در کودکان عادی - انواع مشکلات در کودکان : انواع فلجها ، عدم هماهنگی حرکتی ، مشکلات جنبشی و

علل دشواریهای حرکتی - روشهای باز پروری و ترمیم دشواریهای حرکتی
مطالعه یکی از انواع دشواریهای حرکتی و تهیه و تدوین گزارش از آن *

بازپروری تکلمی و اکتسابهای آموزشگاهی

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف: آشنائی با روند رشد تکلمی در کودکان عادی •

آشنائی با انواع مشکلات تکلمی در کودکان شناخت و تشخیص علل اختلالات تکلمی

کسب مهارت از روشهای ترمیم و بازپروری مشکلات تکلمی •

مطالعه موردی یکی از انواع دشواریهای تکلمی •

سرفصل دروس:

چگونگی روند رشد تکلمی در کودکان عادی: مراحل رشد تکلمی دستورزیانی که کودکان به کار می‌برند، شناخت صداها و زبان فارسی و چگونگی تولید یا تلفظ آنها - انواع اختلالات تکلمی از کودکان: آغاز ریسفازیا، آگنوزیا، دیس آرتریا، آنارتریا، ایس فونیا، آفونیا و

علل اختلالات تکلمی - روشهای بازپروری و ترمیم اختلالات تکلمی کاربرد

مطالعه یکی از انواع اختلالات تکلمی و تهیه و تنظیم گزارش از آن

۱- خواندن

حضور زمینه مناسب ادراک بینائی و شنوائی

سرعت لازم در تجزیه و تصمیم‌گیری جهت شروع نوشتن

۲- نوشتن

میزان یاد رجه رشد و رسیدگی ذهنی

حضور زمینه مناسب جهت یاد آوری بلافاصله - سرعت مناسب جهت تجزیه و استدلال

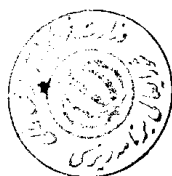
میزان یاد رجه مناسب توانش های حرکتی جهت نوشتن -

۳- حساب کردن

درک علامت و بهره گیری درست یا مناسب از آنها

رشد مناسب ذهنی جهت یاد گیری " مفهوم عدد " حضور زمینه اتزاع - حضور زمینه

استدلال - میزان یاد رجه متناسب رشد و رسیدگی انفعالی

بازپروری شغلی و حرفه ای

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : آشنا ساختن دانشجویان با حرف و مشاغل مناسبی که در جامعه وجود دارد و افراد معلول به ویژه عقب ماندگان ذهنی می توانند با توجه به توان ذهنی و استعداد و تواناییهای ویژه شغلی و حرفه ایشان آنها را کسب کنند .

سرفصل دروس :

- ۱- فلسفه و سابقه توانبخشی حرفه ای - ۲- ارزیابی حرفه ای : الف - آزمون شغلی افراد معلول ، ب - چگونگی برنامه ها و آموزشهای لازم قبل از احراز شغل ، ج - جایگزینی و استخدام - ۳- آماده ساختن جامعه - ۴- پیگیری - ۵- مطالعه و بررسی برخی از مطالعات و تحقیقات از جمله بررسیهای مینورتادرتوانبخشی حرفه ای - ۶- بازدید و بررسی مراکز توانبخشی و کارگاههای محافلات شده و تهیه گزارش از آنها +

اصول و روشهای آموزش و پرورش عقب ماندگان ذهنی

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : هدف آشنا نمودن دانشجویان با مبانی و اصول آموزش و پرورش کودکان عقب مانده ذهنی شامل تاریخچه پیدایش آشنائی با بزرگان روشها و اصول مختلف در مراحل مختلف سنی و ذهنی است *

سرفصل دروس :

- فلسفه آموزش و پرورش کودکان عقب مانده ذهنی
- اصول آموزش و پرورش کودکان عقب مانده ذهنی (مشاهده مستقیم، تکرار و تمرین جزیه کل، ساده به مشکل و غیره)
- مراحل آموزشی و شرایط یادگیری در عقب ماندگان ذهنی
- عقاید و روشها
- الف - آشنائی با بزرگان (مؤنثه سوری، ایتارد و سگن، لوئیزیرین، هلن کلر) و تاریخچه پیدایش آموزش و پرورش کودکان عقب مانده ذهنی در ایران و جهان *
- ب - روشها (روشهای تخیل رفتار، روش یادگیری بر اساس کوشش و خطا و غیره)
- روشهای انضباطی تشویق و تنبیه و چگونگی آن برای کودکان عقب مانده ذهنی و کاربرد
- اجراء
- هدفها و برنامه های آموزشی کودکان عقب مانده ذهنی در سنین مختلف (قبل از دبستان و تا سنین دبیرستانی)
- پیشرفت تحصیلی در عقب ماندگان ذهنی
- آموزش مهارت های شخصی، حسی و حرکتی، ارتباطی، ریاضی، خواندن و نوشتن، بهداشت، عینی و شغلی
- اصول آموزش شغلی و حرفه ای عقب ماندگان ذهنی، ارزیابی آموزشی

برنامه ریزی آموزشی و تربیتی عقب ماندگان ذهنی

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : در این درس دانشجویان انواع برنامه ریزیهای آموزشی و تربیتی عقب ماندگان ذهنی که جلوهگیری نیازهای گوناگون آنها در موقعیتهای فردی و گروهی از تولد تا پایان زندگی آشنایی شود .

سرفصل دروس :

- هدف ، برنامه و سازماندهی برنامه های آموزشی و تربیتی *
- مشکلات عمده و کلی عقب ماندگان ذهنی (فیزیکی ، فردی ، اجتماعی ، اقتصادی و غیره)
- خصوصیات مادی و فیزیکی مراکز کودکان عقب مانده ذهنی (ساختمانی و وسایل و غیره)
- خصوصیات معنوی و روانی مرکز (آموزشی ، اداری ، ...)
- نقش مدیریت در مراکز کودکان عقب مانده ذهنی
- خصوصیات و شرایط معلمین استثنائی
- و تأیید ، مسئولیتهای و مقررات در ارتباط با سازمان کلی و کارکنان
- مشکلات گوناگون عقب ماندگان ذهنی (خانوادگی ، سازگاری ، یادگیری ، حرکتی) حسی ، ارتباطی و غیره)
- روشهای گوناگون آموزش والدین (رسمی ، غیررسمی)
- مشاوره های فردی و گروهی با والدین
- بازآموزی مربیان و معلمان و کارکنان کودکان عقب مانده ذهنی
- تحقیقات و پژوهشهای علمی در زمینه روشهای آموزشی و تربیتی *
- بازیگری و ارزشیابی برنامه ها و طرق حل مسائل *

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی

بسم الله

تاریخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۵

شماره ۱۱۲/۴۶۴۲

دستور العمل اجرایی موضوع کاهش سقف واحدهای درسی دوره‌های کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد مصوب جلسه ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۲

- ۱- گروه‌های برنامه ریزی موظفند حداکثر ظرف مدت ۶ ماه برنامه‌های مصوب مربوط به خود را بازنگری کرده و سقف واحدها را تا حد مجاز کاهش دهند.
- ۲- برنامه‌های اصلاح شده از تاریخ ابلاغ، برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می‌شوند لازم الاجرا است.
- ۳- دانشجویان شاغل به تحصیل می‌توانند بر اساس سقف تعیین شده در برنامه جدید، به تشخیص گروه آموزشی دوره سه ذی ربط و بارعایت شرایط زیر فارغ التحصیل شوند:
 - ۲-۱: واحدهای درسی الزامی دوره را اعم از عمومی، پایه، اصلی و تخصصی تا سقف مجاز در برنامه جدید، گذرانده باشند.
 - ۲-۲: برای رشته‌هایی که هنوز برنامه جدید آنها ابلاغ نشده است، سقف واحدها در دوره کارشناسی برای رشته‌های فنی و مهندسی ۱۴۰ واحد و برای سایر رشته‌ها ۱۲۵ واحد و برای دوره کارشناسی ارشد ۲۲ واحد است.
 - ۲-۳: آن دسته از دانشجویانی که درشمول بند ۲-۱ قرار نمی‌گیرند یعنی تعداد واحدهای گذرانده شده آنها کمتر از حد مجاز است، می‌توانند از نیمسال تحصیلی بعد کمبود واحدهای درسی خود را تا سقف تعیین شده برابر برنامه جدید بگذرانند، در این صورت:
 - الف: کلیه واحدهای گذرانده شده قبلی دانشجویان، حتی اگر در برنامه جدید حذف شده باشد، پذیرفته می‌شود.
 - ب: در سبانی که در برنامه جدید با تعداد واحد کمتر یا بیشتر عرضه شده‌اند و دانشجویان در سبها را قبلاً گذرانده است، بر اساس همان تعداد واحد گذرانده شده از وی پذیرفته می‌شود و نیازی به گذراندن واحدهای اضافی برای آن دروس را ندارد.
 - ج: گذراندن در سبانی از برنامه قدیم که در برنامه جدید حذف شده است، برای دانشجویانی که آن درس را نگذرانده‌اند الزامی نیست.
 - د: برای فراغت از تحصیل در دوره‌های کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ناپیوسته و کارشناسی ارشد پیوسته گذراندن کلیه دروس عمومی (مصوب جلسه ۲۸۲ مورخ ۱۳۷۲/۶/۲۰ شورای عالی برنامه ریزی) الزامی است.

مصوب جلسه ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی، مورخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۲ در مورد دستور العمل اجرایی کاهش سقف واحدهای درسی دوره‌های کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد صحیح است جهت اجرا ابلاغ شود.

دکتر سید محمد رضا چاشمی کلپارگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

رونوشت: معاونت محترم وزارت فرهنگ و آموزش عالی و

معاونت محترم آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و

رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی

خواهشمند است دستور فرمایید به واحدهای مجری ابلاغ نماید.

سید محمد کاظم ناشینی

مدیر ای عالی برنامه ریزی

۴۳۲

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی

بیت عالی

تاریخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۲

شماره ۲۲/۳۶۴۹

پیوست

حداقل و حداکثر واحدهای درسی در مقاطع مختلف آموزش عالی
(مصوبات جلسات ۲۹۱ و ۲۹۲ مورخ ۱۳۷۲/۱۰/۲۵ و ۱۳۷۲/۱۱/۹)

شورای عالی برنامه ریزی

شورای عالی برنامه ریزی به پیشنهاد گروههای برنامه ریزی و براساس بازنگری و برنامهای آموزشی، حذف، دروس ناموفق و واحدهای غیر ضروری و ادغام شاخهها در بعضی از رشتههای تحصیلی، حداقل و حداکثر واحدهای درسی مقاطع مختلف آموزش عالی را به شرح زیر تصویب کرد این مصوبات از تاریخ تصویب قابل اجرا است و به موجب آن مصوبات قبلی لغو میگردند.

۱- دورههای کارشناسی حداقل ۶۷ و حداکثر ۷۲ واحد
۲- دورههای کارشناسی حداقل ۱۳۰ واحد و حداکثر ۱۳۵ واحد (برای رشتههای مختلف فنی و مهندسی حداکثر ۱۴۰ واحد)

۳- دورههای کارشناسی ناپیوسته حداقل ۶۵ و حداکثر ۷۰ واحد

۴- دورههای کارشناسی ارشد ناپیوسته حداقل ۲۸ و حداکثر ۳۲ واحد (که از این تعداد ۴ تا ۱۰ واحد اختیاسی به پایان نامه دارد).

۵- دورههای کارشناسی ارشد پیوسته حداقل ۱۷۲ و حداکثر ۱۸۲ واحد

۶- دورههای دکتری Ph. D. حداقل ۴۲ و حداکثر ۵۰ واحد (که از این تعداد ۱۶ تا ۲۰ واحد می تواند اختیاسی به رساله داشته باشد).

در این صورت:

الف: گروههای برنامه ریزی موظف اند کلیه برنامههای مصوب رشتههای مربوط به خود را بررسی کرده و با حذف واحدهای غیر ضروری، سقف واحدها را در مقاطع مختلف تحصیلی به سطح تعیین شده فوق کاهش دهند.

ب: این تقابیل واحدها و برنامهای جدید برای دانشجویان ورودی سالهای تحصیلی ۱۳۷۲-۷۳ و بعد از آن قابل اجرا است.

ج: دانشجویان ورودی قبل از ۱۳۷۲ نیز میتوانند وضعیت تحصیلی خود را با برنامه جدید تطبیق دهند، در این صورت تطبیق واحدها و دروس با برنامههای جدید حسب مورد بر عهده شورای آموزشی گروه یا کمیته تحمیلات تکمیلی مؤسسه ذیربط است.

رای شماره جلسات ۲۹۱ و ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی در خصوص تقابیل واحدهای درسی در مقاطع مختلف تحصیلی صحیح است به برحمت اجرا گذارده شود.

دکتر سید محمد رضا هاشمی گلپایگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

رونوشت: معاونت محترم آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی
معاونت محترم وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
و رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی
خواهشمند است به واحدهای مجری ابلاغ فرمائید.

سید محمد کاظم ناشینی

مدیر شورای عالی برنامه ریزی

۲۱۹

چارچوب طراحی شده جهت تدوین و بازنگری برنامه درسی رشته‌های تحصیلی

برنامه درسی

بازنگری

دوره: ارشد

رشته: روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی

گروه: روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی

مصوب جلسه شورای دانشگاه

جدول مقایسه تطبیقی عناوین دروس در سرفصل قدیمی با سرفصل بازنگری

شده (جهت تأیید در جلسه گروه آموزشی و شورای آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده)

بازنگری به تاریخ ۱۳۹۶

عنوان مقطع تحصیلی ارشد				نام رشته تحصیلی روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی			
درصد تغییر منابع دروس (روز آمدی)	درصد تغییر محتوای شرح درس	تعداد واحد	عنوان درس قدیمی	نوع تغییر		تعداد واحد	عنوان درس جدید (یا جایگزین)
				تغییر عنوان و محتوای شرح درس	تغییر عنوان		
۱۰۰	۱۰۰	۲	نارسایی یادگیری	*	*	۲	اختلال یادگیری
۸۰	۸۰	۱	تغییر اصلاح و رفتار	*	*	۱	اصلاح رفتار
۱۰۰	۱۰۰	۲	روش تهیه و تنظیم مواد و برنامه‌های درسی	*	*	۲	آسیب شناسی روانی تحولی
۱۰۰	۱۰۰	۲	برنامه ریزی آموزشی و تربیتی عقب مانده ذهنی	*	*	۲	توانبخشی و مشاوره خانواده و کودک با نیازهای ویژه

شرح درس: اختلال یادگیری

عنوان درس به فارسی: اختلال یادگیری		عنوان درس به انگلیسی: Learning Disorder	
تعداد واحد: ۲	تخصصی *	نظری *	دروس پیش نیاز یا هم نیاز: ندارد
تعداد ساعت: ۳۶	اختیاری	عملی	
	جبرانی	نظری	
عملی			
نظری			
عملی			
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار ☐			

❖ ب. هدف های درس

اهداف کلی: آشنایی با مباحث اساسی و مهم اختلال های یادگیری ویژه

- اهداف ویژه:
- آشنایی کلی با اختلال های یادگیری ویژه
- آگاهی از نشانه ها و علائم اختلال های یادگیری ویژه
- آگاهی از سبب شناسی اختلال های یادگیری ویژه
- آشنایی با روش ها و ابزارهای ارزیابی و تشخیص اختلال های یادگیری ویژه
- آشنایی با روش های آموزش و درمان اختلال های یادگیری ویژه
- آشنایی با محیط درمان و توانبخشی شناختی

سرفصل‌های اصلی درس:

❖ پ. سرفصل

- ۱- مفهوم و تعریف اختلال‌های یادگیری ویژه
- ۲- سبب‌شناسی (پزشکی و عصب‌شناختی و ...)
- ۳- ویژگی‌های بالینی در کودکان با اختلال یادگیری
- ۴- انواع اختلال‌های یادگیری ویژه (نارسایی خواندن، نارسایی نوشتن، نارسایی حساب، نارسایی زبان دریافتی و بیانی، اختلال نارسایی توجه/بیش‌فعالی)
- ۵- فرآیند شناسایی، ارزیابی و آموزش
- ۶- روش‌های ارائه خدمات آموزشی
- ۷- مشکلات اجتماعی و هیجانی
- ۸- نظریه‌ها، روش‌ها و کاربردهای آموزشی و درمانی

روش ارزیابی:

تحقیق	آزمون‌های نهایی	میان‌ترم	ارزشیابی مستمر
	*	با تشخیص استاد	*

منابع:

هالاها، لوید و کافمن و همکاران (۲۰۰۵). اختلال‌های یادگیری. ترجمه علیزاده، همتی و همکاران. تهران: انتشارات ارسباران.

- امیدوار احمد (۱۳۸۴). نارسایی‌های ویژه در یادگیری. مشهد: سخن‌گستر- نوای غزال.
- داکرل ج. و مک‌شین، ج. (۱۹۹۳). رویکردی شناختی به مشکلات یادگیری کودکان. (ترجمه عبدالجواد احمدی و محمود رضا اسدی، ۱۳۷۶). تهران: انتشارات رشد.

• تبریزی، مصطفی (۱۳۸۱). درمان اختلالات ریاضی. تهران : انتشارات گفتمان خلاق، چاپ ششم.

- Gregg, N. (2011). *Adolescents and adults with learning disabilities and ADHD: Assessment and accommodation*. Guilford Press.
- Raymond, E. B. (2016). *Learners with mild disabilities: A characteristics approach*. Pearson.

شرح درس: اصلاح رفتار

عنوان درس به انگلیسی: Behavior Modification		عنوان درس به فارسی: اصلاح رفتار	
دروس پیش نیاز یا هم نیاز: ندارد	نظری *	تخصصی *	تعداد واحد: ۱
	عملی		اختیاری
	نظری	جبرانی	
	عملی		
	نظری		
عملی			
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☐</p> <p>سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐ سمینار ☐</p>			

❖ ب. هدف های درس

یادآوری مفاهیم اساسی در قلمرو تغییر رفتار مشتمل بر:

تعاریف مربوط به رفتار نابهنجار

قلمرو تغییر رفتار و رفتار درمانی

۲- روش های سنجش

- برنامه تغییر رفتار و رفتار درمانی

- روش های سنجش در تغییر و اصلاح رفتار

- روش های پژوهش در تغییر و اصلاح رفتار

۳- نظریه های بنیادی در روش های تغییر و اصلاح رفتار:

- نظریه های شرطی سازی

- نظریه های شناختی

۴- روش های مختلف تغییر رفتار:

الف - روش های ایجاد و توسعه رفتار مطلوب

- روش های مبتنی بر شرطی سازی کنشگر و پاسخگو

- روش های مبتنی بر نظریه های شناختی و یادگیری اجتماعی

- روش های التقاطی

۵- تشخیص اختلال در مراجع:

- روش های بررسی مشکل در مراجع

- شیوه های ایجاد ارتباط با مراجع

- بررسی محدودیت ها و مشکلات احتمالی و چگونگی رفع آن، در جریان تغییر و اصلاح رفتار

کار عملی: (با تشخیص استاد درس)

دانشجوی این درس باید زیر نظر استاد، حداقل ۱ مورد را به صورت دقیق مورد مطالعه و تشخیص قرار دهد و بتواند با استفاده از مطالب آموخته شده نسبت به تغییر و اصلاح رفتار آنان اقدام مناسب مبذول دارد.

گزارش بالینی و نتایج پژوهشی تغییر و اصلاح رفتار آزمودنی باید در پایان ترم به استاد تحول داده شود.

•

تحقیق	آزمون های نهایی	میان ترم	ارزشیابی مستمر
	*	با تشخیص استاد	*

منبع

- سیف علی اکبر (۱۳۷۹). تغییر رفتار و رفتار درمانی نظریه ها و روشها - تهران: انتشارات دانا.
- لیه ری. او و ویلسن. جی ترنس (بی تا) - رفتار درمانی - (مترجم) نسرین پودات - علی اکبر سیف چاپ سوم - تهران - انتشارات فردوس.
- قاسم زاده حبیب الله ۱۳۷۰ - رفتار درمانی - زمینه - دنما و مسایل - چاپ اول - تهران انتشارات جهاد دانشگاهی.
- کرومبولتز. جان ری. و کرومبولتز. هلن. بی. (بی تا) تغییر دادن رفتارهای کودکان و نوجوانان - مترجم - کریمی. یوسف (۱۳۷۵) (چاپ هفتم) تهران - انتشارات فاطمی.
- ملک پور - مختار (۱۳۷۲) روشهای ایجاد تغییر رفتار در کودکان - چاپ اول - اصفهان. انتشارات مولانا.
- موریس. ریچارد. جی (۱۹۷۶) اصلاح رفتار کودکان. ترجمه کسائیان ناهید. ۱۳۷۰ تهران مرکز نشر دانشگاهی.

- Kazdin, A. E. (2012). *Behavior modification in applied settings*. Waveland Press.
- Wright, J. H., Brown, G. K., Thase, M. E., & Basco, M. R. (2017). *Learning cognitive-behavior therapy: An illustrated guide*. American Psychiatric Association.

شرح درس: آسیب شناسی روانی تحولی (با تاکید بر کودکان با نیازهای ویژه)

عنوان درس به فارسی:		عنوان درس به انگلیسی:	
آسیب شناسی روانی تحولی (با تاکید بر کودکان با نیازهای ویژه)		Developmental Psychopathology (Emphasizing Children with Special Needs)	
تعداد واحد: ۲ واحد	تخصصی	نظری	دروس پیش نیاز یا هم نیاز: ندارد
تعداد ساعت: ۳۲	اختیاری	عملی	
		نظری	
	عملی		
	نظری		
	جبرانی	عملی	
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐</p> <p>سفر علمی ☐ کارگاه ☒ آزمایشگاه ☒ سمینار ☐</p>			

❖ **اهداف:**

- الف: **اهداف کلی:** هدف اساسی درس: آشنایی با انواع رویکردهای بالینی، مفاهیم، پیشرفت های حاصل در زمینه های نظری پژوهشی و کاربردی، و طیف گسترده رفتارهای مشکل دار در جریان تحول
 - ب: **اهداف ویژه:**
 - آسیب های روان شناختی متداول در کودکان با نیازهای ویژه
 - همه گیر شناسی انواع اختلال های تحولی کودکان
 - آسیب شناسی و سبب شناسی انواع اختلال های تحولی کودکان
 - معیارهای ارزیابی و تشخیص بر اساس DSM-5
 - آشنایی با انواع برنامه ها و پروتکل های درمانی و توانبخشی
- ❖ **سرفصل های اصلی درس:**

- **فصل اول:** مقدمه ای بر آسیب شناسی روانی تحولی کودکان (کودکان با نیازهای ویژه). نگاهی اجمالی بر آسیب شناسی روانی تحولی و سر فصل های آن.
- **فصل دوم:** فرایند رشد و تحول بهنجار کودکان، دوره های حساس رشد، الگوها و چهارچوب های نظری رشد و تحول کودکان، زمینه های پدیدایی (ریسک فکتورهای) آسیب های تحولی با تاکید بر زمینه های فرهنگی و اجتماعی بومی (ایران).
- **فصل سوم:** اختلال های رشدی (تحولی): کودکان کم توان ذهنی، کودکان با اختلال طیف اتیسم، اختلال نقص توجه / بیش فعال..
- **فصل چهارم:** کودکان با اختلال های رفتاری: اختلال سلوک، اختلال رفتارهای مقابله ای، اختلال انفجار خشم
- **فصل پنجم:** اختلال های هیجانی: کودکان با اختلال های اضطرابی، کودکان با اختلال های وسواس فکری، کودکان با اختلال های افسردگی و خود آسیب زنی
- **فصل ششم:** کودکان با اختلال های ارتباطی و زبان شناختی
- **فصل هفتم:** کودکان با اختلال های یادگیری و پیشرفت: اختلال خواندن، نوشتن، حساب کردن
- **فصل هشتم:** کودکان با ناتوانی های حرکتی: کودکان با عارضه فلج مغزی، خام حرکتی، ناهماهنگی رشدی، فلج اطفال، معلولیت های چند گانه و...
- **فصل نهم:** زمینه های پژوهشی، تحقیقاتی و توانبخشی آسیب های تحولی کودکان. ابزارهای ارزیابی، تشخیصی و برچسب زنی
- **فصل دهم:** کودکان با بیماری های حاد و مزمن: کودکان بیمارستانی (سرطانی، آسمی، کم خونی، ایدزی، سندرومی و..)

❖ روش ارزیابی:

	آزمون های نهایی	میان ترم	ارزشیابی مستمر
تحقیق	امتحان کتبی پایان ترم ارزشیابی گزارش دانشجو از بازدید علمی و مطالعه موردی	با تشخیص استاد	ارائه کلاسی توسط دانشجو درخصوص تازه های هر یک از فصل های کتاب در طول ترم فعالیت کلاسی و مشارکت در جریان تدریس در طول ترم

❖ منابع فارسی:

ریچارد پی. هالجین/سوزان کراس ویتبورن. آسیب شناسی روانی (جلد ۱ و ۲). ترجمه: یحیی سید محمدی (۱۳۹۴). تهران: انتشارات. ارسباران

❖ منابع انگلیسی:

American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*, Fourth edition, Text revision. Washington, DC: Author.

Beauchaine, T. P. & Hinshaw, S. P. (2013). *Child and Adolescent Psychopathology, Second Edition*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

Mash, E., J., & Barkley, R. A. (2003). *Child Psychopathology (2nd ed.)*. New York: Guilford.

Weis, R. (2014). *Introduction to abnormal child and adolescent psychology (2nd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

شرح درس: توانبخشی و مشاوره خانواده و کودک با نیازهای ویژه

عنوان درس به فارسی: توانبخشی و مشاوره خانواده و کودک با نیازهای ویژه		عنوان درس به انگلیسی: Rehabilitation and Counseling for Family and Children with Special Needs	
تعداد واحد: ۲ واحد	تخصصی	نظری	دروس پیش نیاز یا هم نیاز: ندارد
تعداد ساعت: ۳۲	اختیاری	عملی	
		نظری	
	عملی		
	نظری		
	عملی		
تعداد ساعت: ۳۲	اجتراری	عملی	
		نظری	
	عملی		
	نظری		
	عملی		
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☒ ندارد ☐</p> <p>سفر علمی ☐ کارگاه ☒ آزمایشگاه ☒ سمینار ☐</p>			

- **اهداف کلی:** آشنایی با انواع و فراوانی معلولیت و ناتوانی کودکان و مشکلات خانواده کودکان با ناتوانی. آشنایی با عوامل بروز و شیوع ناتوانی کودکان و نحوه پیشگیری از آنها با تاکید بر آموزه های بومی، فرهنگی، دینی، اجتماعی و.. ایران. آشنایی و کسب مهارت در زمینه برنامه ریزی برای کودکان با ناتوانی های جسمی و ذهنی در زمینه های مختلف؛ آموزشی، توانبخشی، رفاهی، شغلی با تاکید بر ظرفیت فرهنگی و آموزشی ایران. آگاهی از مباحث مرتبط با انواع مشکلات جسمی، عصب شناختی، حسی، روانپزشکی و دیگر نقایص کودکان با ناتوانی. آگاهی در زمینه ارزیابی، تشخیص و ارائه راهبردهای درمانی و توانبخشی از جنبه های پزشکی، سازگاری فردی، اجتماعی، شغلی و.. برای کودکان با انواع ناتوانی در گستره زندگی به منظور کسب استقلال در زندگی روزمره. بهداشت روانی، سبک زندگی و کیفیت زندگی والدین دارای کودک با ناتوانی. مشاوره و توانبخشی روانی والدین دارای کودک با ناتوانی. حمایت های حقوقی و قانونی از کودکان و خانواده کودکان با انواع ناتوانی در ایران و جهان.

❖ اهداف ویژه:

- آشنایی کلی با کودکان با ناتوانی و ویژگی های جمعیت شناختی آنها
- آگاهی از نشانه ها و علائم خاص کودکان با انواع ناتوانی
- آگاهی از علل و عوامل پدیدایی کودکان با انواع ناتوانی
- آشنایی با روش ها و ابزارهای ارزیابی و تشخیص کودکان با انواع ناتوانی
- آشنایی با روش های آموزش و توانبخشی کودکان با انواع ناتوانی
- آگاهی با مشکلات خانواده افراد با ناتوانی و روش های مشاوره آنها

❖ سرفصل ها

- **فصل اول:** مقدمه ای بر مبانی نظری روانشناسی و توانبخشی کودکان با ناتوانی.
- **فصل دوم:** تاریخچه و پیشینه فلسفی آموزش و توانبخشی افراد با ناتوانی با تاکید بر پیشینه فرهنگی و دینی ایران اسلامی
- **فصل سوم:** آشنایی با عوامل روانشناختی، جامعه شناختی، فرهنگی (با تاکید بر جنبه های بومی) موثر بر سازگاری کودکان و خانواده کودکان با ناتوانی.
- **فصل چهارم:** آگاهی و شناخت الگوی های سازگاری و کنار آمدن با ناتوانی، استرس و تغییرات زندگی افراد با ناتوانی و خانواده افراد با ناتوانی.
- **فصل پنجم:** شناخت و آگاهی با موانع و مشکلات افراد با ناتوانی در ایران و جهان و تاثیر این موانع بر انسجام اجتماعی و مشارکت اجتماعی و چگونگی روبرویی و کنار افراد ناتوان با این موانع
- **فصل ششم:** بررسی و آگاهی از نگرش های عمومی و اجتماعی نسبت به افراد با ناتوانی در ایران و جهان از جمله؛ تصورات قالبی، سوگیری، تبعیض و تاثیر این نگرش ها بر خودپنداره، و کارکردهای روانشناختی، اجتماعی، تحصیلی و شغلی افراد با ناتوانی
- **فصل هفتم:** آگاهی با فرایند پذیرش و کنار آمدن افراد با ناتوانی با معلولیت خود، خانواده ها و سایر افراد مهمی که با کودک در ارتباط هستند با توجه به نقش، سن، جنسیت و موقعیت اجتماعی.
- **فصل هشتم:** آگاهی از بیماریها و دیگر اختلال های مزمن و همبود با ناتوانی در طول زندگی کودک دچار ناتوانی

- **فصل نهم: آگاهی و شناخت** از تاثیر ناتوانی بر فرایند رشد و تحول فرد در دوره های مختلف تحولی. شناسایی رویکردها و روش های موثر بر رشد فردی و شخصیتی، توانایی تصمیم گیری، رسیدن به کفایت فردی و کیفیت زندگی مناسب.
- **فصل دهم: آگاهی و شناسایی** انواع فن آوری همیار و تاثیر آنها بر رشد و بالندگی فردی و اجتماعی
- **فصل یازدهم: آگاهی از جنبه های اجتماعی و روانشناختی** عواطف و تمایلات جنسی در فرایند توانبخشی و سازش یافتگی افراد با ناتوانی و تاثیر نوع ناتوانی بر میزان توانایی و تمایلات جنسی.
- **فصل دوازدهم: آگاهی از رویکردهای مختلف درمانی و توانبخشی** (پزشکی و غیرپزشکی) موثر بر بهبود و افزایش مهارت های خودیاری، خود مراقبتی، اجتماعی، ارتباطی، تحصیلی و شغلی افراد باناتوانی های مختلف
- **فصل سیزدهم: آگاهی از قوانین حقوقی، اخلاقی و شهروندی** افراد با ناتوانی مختلف برای دریافت هرگونه خدمات پزشکی، توانپزشکی، اجتماعی- رفاهی، تحصیلی، شغلی و ... جهت دسترسی برابر به فرصت ها و امکانات
- **فصل چهاردهم: آگاهی و شناسایی** زمینه های افزایش مشارکت اجتماعی، کیفیت زندگی و بهزیستی روانشناختی خانواده های دارای کودک با ناتوانی

	آزمون های نهایی	میان ترم	ارزشیابی مستمر
تحقیق	امتحان کتبی پایان ترم ارزشیابی گزارش دانشجو از بازدید علمی و مطالعه موردی	با تشخیص استاد	ارائه کلاسی توسط دانشجو درخصوص تازه های هر یک از فصل های کتاب در طول ترم فعالیت کلاسی و مشارکت در جریان تدریس در طول ترم

❖ منابع

- هاردمن، مایکل، درو کلیفورد جی ، ، ام اگن، وینسون، (۲۰۰۲). روانشناسی کودکان استثنایی (ترجمه حمید علیزاده و همکاران ۱۳۸۹). تهران: انتشارات دانژه.
- خدابخشی کولایی، آناهیتا (۱۳۹۴). مشاوره و روان درمانی در توانبخشی معلولین. تهران: انتشارات دانژه.

- Van Voorhis, P., & Salisbury, E. (2013). *Correctional counseling and rehabilitation*. Routledge.
- Roessler, R. T., & Rubin, S. E. (2006). *Case management and rehabilitation counseling: Procedures and techniques*. PRO-ED, Inc. 8700 Shoal Creek Blvd, Austin, TX 78757.
- Doidge, N. (2016). *The brain's way of healing: Remarkable discoveries and recoveries from the frontiers of neuroplasticity*. Penguin Books.
- Grafman, J. (2012). Raskin, SA (Ed.).(2011). *Neuroplasticity and Rehabilitation*. New York, NY: Guilford Press. ISBN 978-1-60918-137-6, 351 pp.